

С. В. Тимощук

Русалка: фольклорна та літературна інтерпретація (за драматичною поемою О. Олеся «Над Дніпром»)

Драматургічна спадщина О. Олеся, на жаль, і до сьогодні залишається недостатньо дослідженою, що визначило актуальність і зумовило мету студії: окреслити та прокоментувати спільне та відмінне в зображенні русалки в народній творчості та авторській уяві.

Русалками, за народними віруваннями, стають дівчата, які померли до одруження, особливо засватані наречені, які не дожили до весілля, жінки-самогубці; діти й дівчата, які померли (потонули) на Русальному тижні; немовлята, які народилися мертвими або померли нехрещеними. Русалки вважалися посередниками між світом Яви і Нави. Являються лише рідним. Протилежне маємо в аналізованому творі: перевдягнені русалки самі прийшли в село. В О. Олеся русалки вміють працювати, виконувати хатню роботу. Ця їх особливість також є неподібною до народних уявлень. Адже ці істоти є богинями полів, лісів, річок. Русалки віртуозно танцюють і саме цим незвично виділяються з-поміж людей (ця здібність є спільною рисою для русалок із твору і фольклорних). На Україні вважалося, що у русалок також гарний голос; співають вони настільки чарівно, що той, хто їх почує, підкорюється їхній волі. Вони зачаровують людей, але не по-доброму, а несучи зло, непевність, бо в кожній людині кожна русалка бачить свого ворога, який перекреслив її земний шлях, зробивши вічною вигнанницею із земного й небесного світів.

У переліку дійових осіб центральний персонаж – русалка Оксана знаходиться поряд із людськими образами, на відміну від інших міфічних істот, має ім'я: незважаючи на нелюдську сутність, у неї залишилася людська душа, яка здатна кохати й прощати зраду. Це індивідуалізований персонаж, який переживає, сумнівається, емоційно реагує на зовнішні й внутрішні подразники. О. Олесь показує зболене людське ество в іншій подобі. Тому холодна, байдужа стихія – вода не здатна втамувати біль, і серце потопельниці палає й тужить за втраченим коханням як справжнє людське серце.

У драматичній поемі показане подвійне вбивство Оксани: як дівчини, яка втопилася через нещасливе кохання, і як русалки, яку «зачепили дрючком». І вдруге Оксана загинула через колишнє земне кохання, адже через нього вона затрималася на селі й стала жертвою парубків.

Образи інших русалок автор вводить у драматичну поему, щоб показати контраст між ними та русалкою Оксаною, яка, незважаючи на її нову природу, не втратила людських рис. Проте дівчина втратила шанс на життя, втопившись у річці через нещасливе кохання. Цим учинком вона зробила для себе вибір, але він виявився хибним, тому що, рятуючись у такий спосіб від земних проблем, вона не позбулася їх, ставши русалкою.

Визначений напрям дослідження драматичної поеми О. Олеся «Над Дніпром» вважаємо перспективним, оскільки він уможливує глибоке проникнення в змістоутворюючу площину твору через інтерпретацію специфіки фольклорної основи у літературі.